نشریه فرهنگ و ارتقای سلامت فرهنگستان علوم پزشکی
سال چهارم، شماره سوم، پاییز ۹۹، صفحات ۲۵۸ تا ۲۶۰

معرفی گروه

سلامت معنوی فرهنگستان علوم پزشکی

سیاوش لاجوردی[1*]

تاریخچه تشکیل گروه

از زمان انتخاب جناب آقای دکتر سیدعلیرضا مرندی به عنوان رییس فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران، با عنایت به مغفول ماندن رکن سلامت معنوی در ابعاد سلامت و نپرداختن به این بعد مهم در نظام سلامت کشور، باب گفتگو در ارتباط با سلامت معنوی در فرهنگستان باز شد، در همین راستا همایش: "مقدمه‌ای بر سلامت معنوی" در سال ۱۳۸۹ برگزار گردید و مجموعه مقالات همایش در غالب کتاب: "جستاری در سلامت معنوی" در سال ۱۳۸۹ به چاپ رسید. شورای سلامت معنوی تشکیل شد و تا اواسط سال ۱۳۹۰ جلساتی برگزار گردید، تا اینکه در سال ۱۳۹۰ با توجه به اهمیت موضوع و لزوم تعریف، تبیین و تعیین مفاهیم، عناصر و شاخص‌های سلامت معنوی، هیئت رییسه محترم فرهنگستان، پیشنهاد تشکیل "گروه علمی سلامت معنوی" را به مجمع عمومی فرهنگستان ارائه کرد و تشکیل گروه سلامت معنوی متشکل از استادان حوزه و دانشگاه در سال ۱۳۹۰ به تصویب رسید و اهداف و وظایف آن ترسیم شد.

اهداف گروه

طبق اساسنامه فرهنگستان علوم پزشکی اهداف گروه عبارتست از دیده‌بانی، هدایت، مشاوره، نظریه‌پردازی و آینده‌نگری و پایش ابعاد سلامت و منجمله سلامت معنوی به‌عهده این فرهنگستان است و گروه سلامت معنوی در جهت تحقق این اهداف فرهنگستان فعالیت می‌نماید.

وظایف

گروه سلامت معنوی براساس وظایف مندرج در اساسنامه فرهنگستان علوم پزشکی، در جهت تقویت سلامت معنوی همکاری و ارائه راهکار می‌نماید و وضعیت سلامت معنوی کشور را رصد و ارزیابی کلان می‌کند.

اهداف اختصاصی زیر برای انجام این وظایف ترسیم شدند:

۱. تعریف، تبیین و تعیین مفاهیم، عناصر و شاخص‌های سلامت معنوی
۲. ترسیم راهکارهای ورود سلامت معنوی در سیاستگذاری و برنامه‌ریزی امور بهداشت، درمان و آموزش پزشکی (اعم از پزشکی و غیرپزشکی) و به‌کارگیری آن برای ارتقا سلامت جامعه
۳. تبیین حدود و راهکارهای ورود سلامت معنوی در آموزش علوم پزشکی.
۴. تعریف پژوهش‌های ضروری در موضوع سلامت معنوی در کشور.
۵. رصد و ارزیابی کلان وضعیت سلامت معنوی کشور.

اولین جلسه گروه، خرداد ۱۳۹۱ و به ریاست جناب آقای دکتر فریدون عزیزی برگزار شد و از آن پس به صورت منظم هر دو هفته یکبار جلسات گروه تشکیل شده است. در سال ۱۳۹۵ جناب آقای دکتر حسن ابوالقاسمی به عنوان رییس گروه انتخاب شدند و از بدو تأسیس تاکنون (بهمن ۱۳۹۹) ۱۴۵ جلسه برگزار شده است.

ملاقات با علما وآیات عظام

در مقاطع مختلف و برای بهره بردن از علما و آیات عظام از بدو تشکیل گروه به غیر از ملاقات با مقام معظم رهبری در سال ۱۳۹۲ و بهره‌گیری از بیانات معظم‌له، اعضای گروه سلامت معنوی ملاقات‌های متعددی در شهر مقدس قم با آیات عظام: حضرت آیت‌الله العظمی جوادی آملی (۱۳۹۲-۱۳۹۴ - ۱۳۹۵ و ۱۳۹۷)، حضرت آیت‌الله العظمی مصباح یزدی (۱۳۹۴)، حضرت آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی (۱۳۹۴- ۱۳۹۵ و ۱۳۹۷) و حضرت آیت‌الله فاضل لنکرانی (۱۳۹۴) داشته و بهره لازم را برده‌اند.

برگزاری همایش‌های ملی سالانه و کارگاه‌های آموزشی

از سال ۱۳۹۲ هر سال یکبار همایش‌های ملی سلامت معنوی برگزار می‌شود. اولین و دومین همایش در تهران، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی سال‌های ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳ برگزار گردید و ۴ همایش بعدی برای ارتباط نزدیک تر با حوزه علمیه، در جوار مقدس حضرت معصومه(س) در شهر مقدس قم برگزار شد. البته مقرر شده بود که هفتمین همایش سلامت معنوی، هشتم و نهم اسفند ۱۳۹۸ در شهر مقدس قم برگزار شود که به دلیل همه‌گیری کرونا، یک هفته پیش از برگزاری، همایش مذکور لغو گردید.

همچنین کارگاه‌های متعدد هم‌اندیشی و دانش افزایی در دانشگاه‌های علوم پزشکی تهران و سراسر کشور برگزار شده است: هم‌اندیشی اعضای پیوسته و وابسته فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران،

۱. * نویسنده مسئول: روان‌شناس بالینی، کارشناس گروه سلامت معنوی/سلامت روان فرهنگستان علوم پزشکی

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-10-07]

همایش مدرسان معارف اسلامی وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی، هم‌اندیشی دانشجویان و اعضای هیئت علمی و مدیران دانشگاه علوم پزشکی کرمان، هم‌اندیشی علوم پزشکی ارتش و ناجا، هم‌اندیشی دانشجویان و اعضای هیئت علمی و مدیران دانشگاه علوم پزشکی جهرم، کارگاه هم‌اندیشی سلامت معنوی قزوین، نشست استادان معارف اسلامی مشهد مقدس، کارگاه هم‌اندیشی سلامت معنوی دانشگاه علوم پزشکی تهران، کارگاه هم‌اندیشی سلامت معنوی دانشگاه علوم پزشکی بقیه‌الله(عج)، کارگاه سه روزه دانش‌افزایی ویژه استادان دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور

چاپ کتاب

از بدو تشکیل گروه برای تبیین ابعاد مختلف سلامت معنوی کتب زیر به چاپ رسیده است: جستاری بر سلامت معنوی(۱۳۸۹)، درآمدی بر سلامت معنوی(۱۳۹۲)، سلامت معنوی از دیدگاه اسلام(۱۳۹۲)، سلامت معنوی، چیستی، چرایی و چگونگی(۱۳۹۳)، مراقبت معنوی بیماران(۱۳۹۶) به سوی آسمان، سلامت معنوی کودکان با نگرش اسلامی، در دوجلد، برای متخصصان و کتاب کاربردی والدین(۱۳۹۹) بخش سوم کتاب مذکور، کتاب کاربردی مخصوص کودکان توسط مؤسسه حضرت امام خمینی در دست تهیه است.

طرح‌های تحقیقاتی

برای مشخص شدن ابعاد مختلف موضوع سلامت معنوی گروه از طرح‌های تحقیقاتی حمایت به عمل می‌آورد که ذیلا به عناوین طرح‌های صورت گرفته و در دست انجام گروه اشاره می‌شود: سلامت معنوی در برنامه آموزش پزشکی و پرستاری ایران، سلامت معنوی در مراقبت‌های نگهدارنده پایان حیات در نظام سلامت ایران، مطالعه تطبیقی سلامت معنوی و سلامت روانی، بررسی سلامت معنوی در آیین هندوییسم، بودیسم و زرتشت، بررسی سلامت معنوی در آموزه‌های دینی و عرفان اسلامی، سلامت معنوی از دیدگاه مسیحیت و یهودیت، طراحی و ساخت مقیاس سنجش سلامت معنوی، تهیه پرسشنامه جامع سلامت معنوی و انجام مطالعات پایلوت آن، تهیه گزارش حمایت‌طلبی جهت جمع‌آوری اطلاعات درخصوص رصد آمار نشاط در کشور، بررسی ارتباط سلامت معنوی با خطر ابتلاء به بیماری‌های غیرواگیر در مطالعه قند و لیپید تهران، بررسی ارتباط سلامت معنوی با سلامت روان جمعیت شرکت‌کننده در مطالعه قند و لیپید تهران، بررسی ارتباط سلامت معنوی با تعیین‌کننده‌های جمعیت‌شناختی و رفتارهای پیشگیری سطح اول از بیماری‌های قلبی - عروقی و پیامدهای آن در مطالعه قند و لیپید تهران، بررسی ارتباط سلامت معنوی با عوامل خطر بیماری‌های قلبی - عروقی در جمعیت شرکت‌کننده در مطالعه قند و لیپید تهران، بررسی ارتباط سلامت معنوی با تعیین‌کننده‌های اجتماعی سلامت در جمعیت تحت پوشش مطالعه قند و لیپید تهران، بررسی ضرورت و تدوین برنامه آموزش سلامت

اعضای گروه سلامت معنوی

نام	نوع عضویت
آقای دکتر حسن ابوالقاسمی	عضو پیوسته رییس گروه
آقای دکترسیدعلیرضا مرندی	عضو پیوسته
آقای دکترسیدمحمدرضا کلانترمعتمدی	عضو پیوسته
آقای دکترسیدجمال‌الدین سجادی	عضو پیوسته
آقای دکترمحمدحسین نیکنام	عضو پیوسته
آقای دکتر سیدمحمدحسین کلانترمعتمدی	عضو پیوسته
آقای دکتر محمدعلی محققی	عضو پیوسته
آقای دکتر سیدحسن مقدم نیا	عضو پیوسته
آقای دکتر جعفر بوالهری	عضو گروه
سرکار خانم دکتر پریسا امیری	عضو گروه
حضرت حجت الاسلام دکتر محمد جواد ابوالقاسمی	عضو گروه
آقای دکترسید مجید بحرینیان	عضو گروه
سرکار خانم دکتر طاهره مازوچی	عضو گروه
آقای دکتر عبدالله خرمی	عضو گروه
آقای دکتر کوروش وحیدشاهی	عضو گروه
آقای دکتر داوود شجاعی زاده	عضو گروه
آقای دکتر مهدی مصری	عضو گروه
سرکار خانم دکتر مینو اسدزندی	عضو گروه
آقای دکتر عباس حاجی فتحعلی	عضو گروه
سرکار خانم دکتر سهیلا خزائی	عضو گروه
سرکار خانم دکتر اکرم حیدری	عضو گروه
سرکار خانم دکتر زهره الهیان	عضو گروه
آقای دکتر سیدحمید حسینی	عضو گروه
آقای دکتر ابوالقاسم عیسی‌مراد	عضو گروه
آقای دکتر باقر غباری بناب	عضو گروه
آقای دکتر غلامرضا محسنی	عضو گروه
آقای دکتر مهدی مشکی	عضو گروه
آقای دکتر سیدعباس فروتن	عضو پیوسته
آقای دکتر ابراهیم سقزچی	عضو گروه
آقای دکتر علی فتحی آشتیانی	عضو پیوسته
حضرت حجت‌الاسلام علی‌محمد فرهادزاده	عضو گروه
حضرت حجت‌الاسلام عبدالرسول هاجری	عضو گروه
حضرت حجت‌الاسلام محمدرضا سالاری‌فر	عضو گروه
دکتر مسعود جان بزرگی	عضو گروه
آقای دکتر صادق یوسفی	عضو گروه
خانم دکتر فریده یغمایی	عضو گروه
آقای دکتر مجید احمدی	عضو گروه
آقای دکتر محمد رضاپور	عضو گروه
آقای مصطفی کوچکزایی	عضو گروه
آقای دکتر سینا ایمانی‌زاده	عضو گروه
آقای دکتر حسین شمس‌کوشکی	عضو گروه
آقای دکتر هادی خوش‌محبت	عضو گروه
خانم دکتر نهاردانی	عضو گروه
آقای دکتر سیدمسعود خاتمی	عضو گروه
آقای دکتر مرتضی همت	عضو گروه

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-10-07]

معنوی در برنامه آموزشی گروه علوم پزشکی، تدوین نقشه راه سلامت معنوی اسلامی با استفاده از مدل راهبرد نگاری، طراحی و روان‌سنجی پرسشنامه سلامت معنوی حرفه‌ای استادان حوزه و دانشگاه، کتاب سلامت معنوی، مدیریت بحران با تدوین مدل پیشگیرانه مقابله، مداخله و حل بحران با تمرکز بر سلامت معنوی در ایران با نگرش بین رشته‌ای، اولویت‌های پژوهشی در حوزه سلامت معنوی اسلامی، فراترکیب پژوهش‌های انجام شده در حوزه سلامت معنوی و موضوعات مرتبط در ایران، تبیین سبک زندگی و سلامت معنوی از منظر مقام معظم رهبری و مروری بر مطالعات انجام شده در عرصه سبک زندگی در ایران، بررسی نحوه استفاده از ظرفیت محیط‌های ارائه مراقبت‌های سلامت برای رشد معنویت و اخلاق اسلامی در جامعه، تدوین مستند آشنایی با سلامت معنوی اسلامی، ویژه آموزش عالی سلامت.

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-10-07]